

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

M VZDELÁVANÍM
PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH
RÓMSKYCH KOMUNIT

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

**VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKYCH KOMUNIT**

**PaedDr. Zuzana Hupcejová
Ľudové hudobné nástroje**

2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum,
Ševčenkova 11, 850 01
Bratislava

Autor UZ: PaedDr. Zuzana Hupcejová

Kontakt na autora UZ: Základná škola Lúčna,
Námestie Jána Pavla II. 827/26,
Vranov nad Topľou 09301,
pehupcej@gmail.com

Názov: Ľudové hudobné nástroje

Rok vytvorenia: 2014

**Oponentský posudok
vypracoval:** PaedDr. Blažena Matisová

ISBN 978-80-565-0212-9

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunít. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

Obsah:

ĽUDOVÉ HUDOBNÉ NÁSTROJE

Ročník	5.-9. ročník
Čas na vypracovanie	cca 60minút

Zadanie úlohy

HISTÓRIA

Ľudové piesne sa často sprevádzali hrou na ľudové hudobné nástroje a patria medzi najstaršie umelecké prostriedky. Prvé z nich sa objavili už v paleolite (staršej dobe kamennej) - vábce zhruba pred 150 tisíc rokmi, kostené píšťaly asi pred 80 tisíc rokmi. Medzi archaické hudobné nástroje patria aj rôzne druhy húkadiel, píšťal, rapotavých nástrojov, či trúb. Z bicích nástrojov sa v neolite (mladšia doba kamenná) objavujú hlinené bubny a chrastidlá. Na Slovensku sú archeologicky doložené prvé píšťaly a rapotavé nástroje z doby 8000 rokov pred našim letopočtom. Na Slovensku sa dodnes využíva celý rad originálnych nástrojov...

?

Úloha č.1

a) V ktorej dobe sa objavili prvé (najstaršie) hudobné nástroje:

--

b) Napíš pred koľkými rokmi sa objavili vábce:

--

c) Aké nástroje sa objavili pred 80 tisíc rokmi?

--

d) V ktorom období sa objavujú bicie nástroje?

--

e) Vymenuj všetky najstaršie hudobné nástroje:

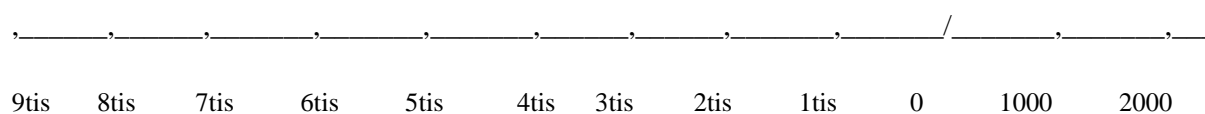

? Úloha č.2

a) Aké prvé nástroje sa objavili na Slovensku?

b) Kedy sa objavili prvé nástroje na Slovensku?

? Úloha č.3

a) Na časovej priamke vyznač zelenou farbou čas, kedy sú archeologicky doložené najstaršie nástroje na Slovensku a modrou farbou dnešný rok.

b) Vypočítaj (pomôž si číselnou osou) koľko rokov majú približne najstaršie nástroje na Slovensku:

ROZDELENIE

V slovenskej ľudovej kultúre sa nástroje členia sa na: samoznejúce, blanozvučné, strunozvučné a vzduchozvučné.

U samoznejúcich nástrojov je zdrojom zvuku samotné telo nástroja. Patria sem rôzne zvončeky, chrastidlá (ozembuchy), palice, ale napríklad aj drumbl'a.

Do kategórie blanozvučných nástrojov patria rôzne druhy bubnov ale aj hrací hrebeň, trstinové drnčadlo, či vábce s blanou.

V prípade strunozvučných nástrojov je základným zdrojom zvuku struna. Najtypickejšie sú na Slovensku rôzne druhy husiel' a podobných nástrojov (violončelo, kontrabas), ale tiež citary, či cimbaly.

Vzduchozvučných nástrojov je v slovenskej ľudovej kultúre najviac (viac ako sto typov). Patria sem rôzne druhy rohov, gájd, klarinetov, trúb, pišť'al, harmoník (ústne a gombičkové), fujary, ale aj takzvané voľné aerofóny: bzučadlá, frčadlá, pukadlo, piščadlo, bič...

Podľa Encyklopédie ľudovej kultúry Slovenska (Ján Botík, Peter Slavkovský a kol., Veda 1995) sú jednotlivé základné skupiny hudobných nástrojov na Slovensku zastúpené takto: 24 % samoznejúcich, 5 % blanozvučných, 20 % strunozvučných a 51 % vzduchozvučných.

?

Úloha č.4

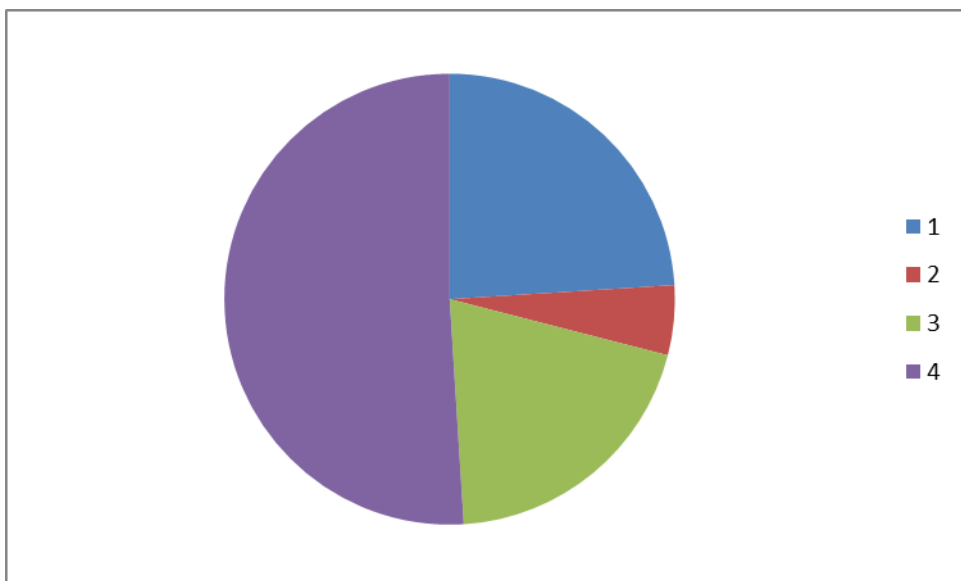
a) Ako sa členia nástroje v slovenskej ľudovej kultúre:

b) Napíš, ku ktorej skupine patrí daný nástroj:

chrastidlo	
bubon	
husle	
cimbal	
pukadlo	
fujara	
gajdy	
ozembuch	

c) Zoraď nástrojové skupiny podľa toho ako sú zastúpené. Začni od najpočetnejšej skupiny:

d) Správne zaznač príslušné percentá zastúpenia nástrojov do grafu.

e) Utvor správne dvojice tak, že dvojicu vyfarbi jednou ľubovoľnou farbou:

vzduchozvučné	5%
samoznejúce	20%
blanozvučné	24%
strunozvučné	51%

f) Zoraď nástroje ku správnej nástrojovej skupine:

cimbal, ozembuch, bubon, kontrabas, husle, bič, gajdy, fujara, drnčadlo, pišťadlo,
drumbl'a ,hrací hrebeň

samoznejúce: _____

_____

blanozvučné: _____

_____

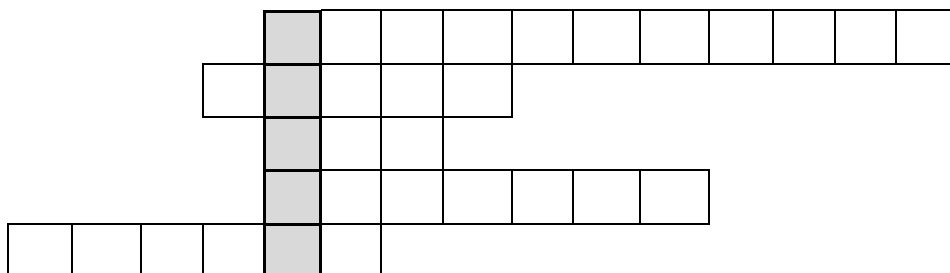
strunozvučné: _____

_____

vzduchozvučné: _____

_____

g) Aký nástroj sa skrýva v tajničke?

1. Do akej skupiny nástrojov patrí hrací hrebeň? (blanozvučné)

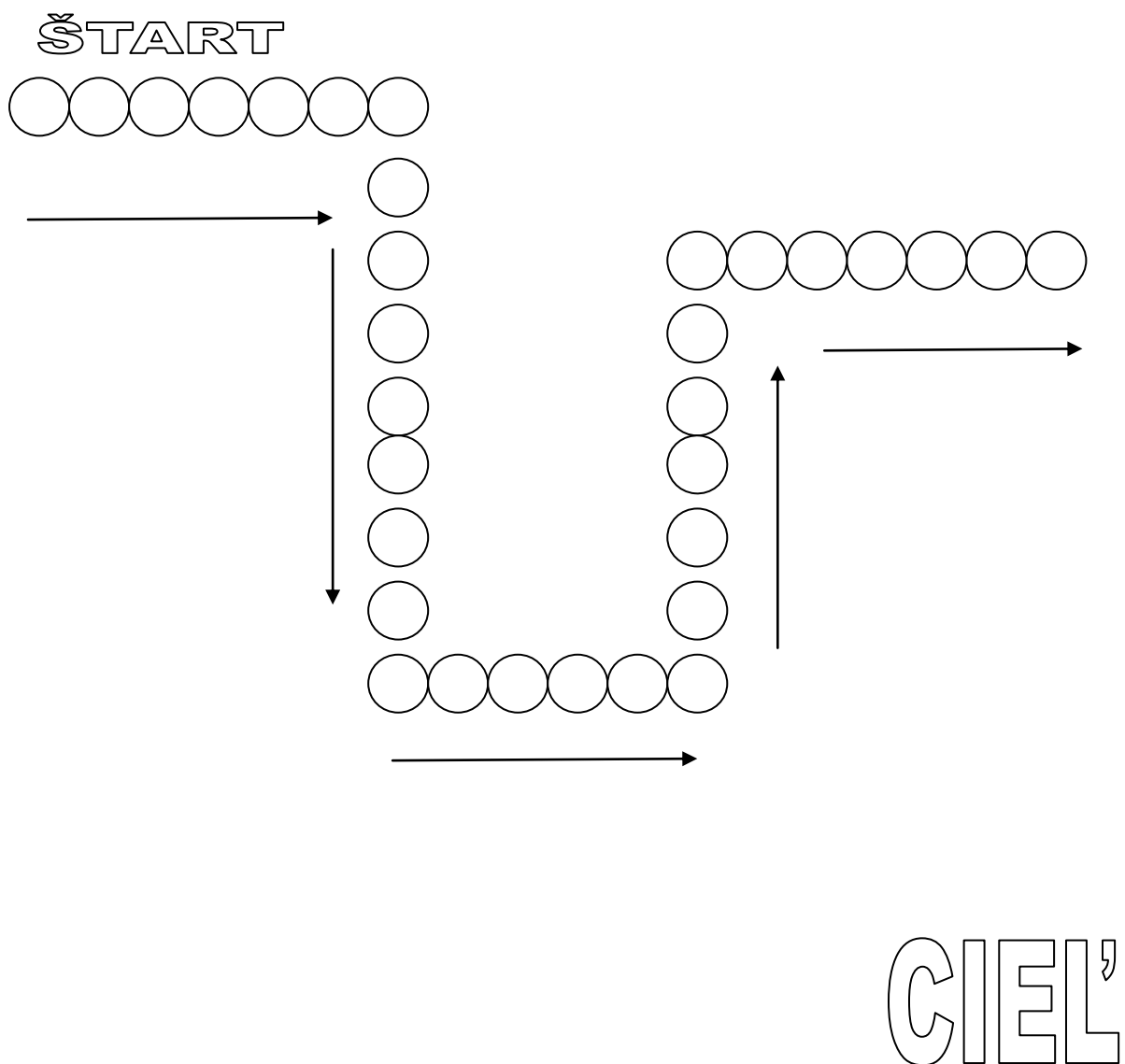
2. Najtypickejší strunozvučný nástroj. (husle)

3. Voľný aerofón. (bič)

4. Samoznejúci nástroj. (ozembuch)

5. Čo je základným zdrojom zvuku u strunozvučných nástrojov? (struna)

h) Prejdi od štartu k cieľu.

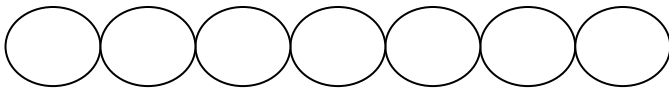

1. Samoznejúci nástroj. (zvonček)
2. Strunozvučný nástroj.(kontrabas)
3. Zdroj zvuku u strunozvučných nástrojov. (struna)
4. Vzduchozvučný nástroj inak.(aerofón)
5. Dopln. Fújara je hudobný.....(nástroj)

ch) Z rozhádzaných písmen zlož slová.

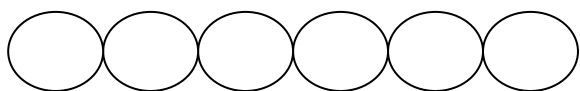
M   A   U

D   Ľ   R   B

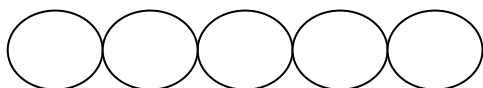

A   J   U

R   F   A

Y G J A D

CHARAKTERISTIKA NÁSTROJOV

Fujara je hranová píšťala, zvyčajne zhotovená z bazy. Najčastejšie je dlhá 150 až 180 cm s priemerom 3,3 až 5 cm. Tri hmatové otvory sa nachádzajú v spodnej polovici fujary. Je bohato ornamentálne zdobená. Buď je vyrezávaná alebo vybíjaná mosadznými páskami. Fujara je nástrojom pastierov. Práve pastierske a zbojnícke piesne tvoria aj repertoár tohto nástroja. Pastier si hrou na fujaru spríjemňoval dlhý deň strávený na paši. Kolískou fujary je stredné Slovensko.

?

Úloha č.5

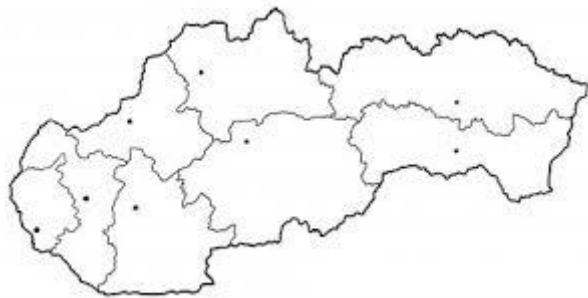
a) Aká je dĺžka fujary?

b) Aký typ piesní tvorí repertoár tohto nástroja?

c) Ktorá oblasť Slovenska je kolískou fujary?

d) Na mape vyfarbi oblasť Slovenska, ktorá je kolískou fujary.

e) Koľko hmatových otvorov má fujara?

f) Kto si hrou na fujaru spríjemňoval dlhý deň na paši?

Cimbaly síce nie sú špecificky slovenské nástroje, avšak zohrávajú v slovenskej ľudovej hudbe mimoriadnu rolu. Delíme ich na: malé, stredné, veľké, i špeciálne detské. Cimbaly sú rozšírené v ľudových muzikách takmer na celom Slovensku. Zo stavebnej stránky možno dnešný cimbal rozdeliť na niekoľko častí. Vonkajšiu časť tvorí ochranná skrinka lichobežníkovho tvaru, ktorá stojí na štyroch nohách. Struny sú vedené priečne a rozochvievajú sa dvoma paličkami. Okrem riadnych paličiek s vatovými hlavicami sa používajú aj čisto drevené paličky, alebo s hlavicami obalenými drôtom, kožou, plst'ou a prípadne iným materiálom. Doznievanie tónu sa tlmí ručne alebo tlmiacim zariadením ovládaným pedálom.

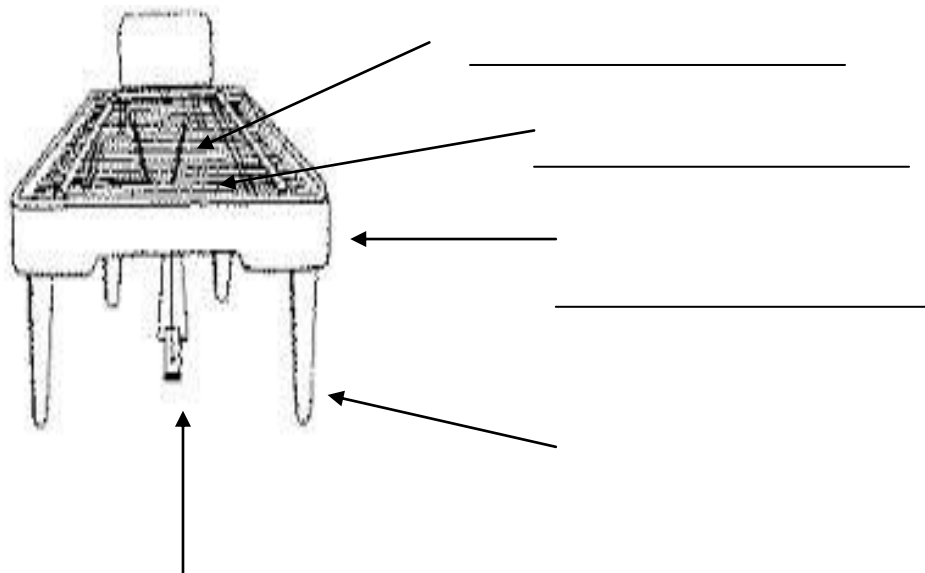

? Úloha č.6

a) Ako delíme cimbaly?

b) Vymenuj aké paličky sa používajú pri hre na cimbal:

c) K obrázku dopíš časti cimbalu.

Drumbľa je samoznejúci kovový hudobný nástroj, používanie ktorého je na Slovensku archeologicky doložené už v dvanástom storočí. Skladá sa zo železného polkruhového, alebo hruškovitého rámu s priemerom 3-4 cm, do ktorého je zakutý jazýček s dĺžkou 5-7 cm. Hráč si priloží rám k perám, oprie ho o zuby a brnká ukazovákom na jazýček. Výška tónu sa moduluje zväčšovaním a zmenšovaním ústneho otvoru. Zvuk vydáva rezonujúca sústava drumble a lebky.

? Úloha č.7

a) Od ktorého storočia sa na Slovensku používa drumbľa?

b) Napíš postup ako hráč hrá na drumbli.

1. _____

2. _____

3. _____

c) Z akého materiálu je drumbľa?

? Úloha č.8

ZOPAKOVANIE A UPEVNENIE

a) K obrázkom napíš daný nástroj.

_____

d) Správne odpovedaj na otázky, odpovede vyškrtaj v osemsmierovke a nevyčiarknuté písmená zakrúžkuj a tie tvoria tajničku.

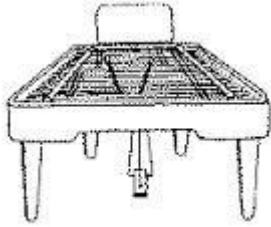
A	K	N	O	B	U	B	O
L	E	A	N	U	R	T	S
A	L	R	H	U	S	L	E
B	Á	A	O	N	T	R	I
M	D	J	T	F	R	A	Ť
I	E	U	B	Č	Ó	Ä	A
C	P	F	I	S	P	N	☺

CH	U	B	M	E	Z	O	Y
----	---	---	---	---	---	---	---

1. Blanozvučný nástroj.(bubon)
2. Vzduchozvučné nástroje ináč.(aerofóny)
3. Tlmí doznievanie tónu na cimbale.(pedál)
4. Najtypickejší strunozvučný nástroj.(husle)
5. Je to hranová píšťala a má dĺžku 150 až 180 cm. (fujara)
6. Koľko percent majú zastúpenie na Slovensku blanozvučné nástroje?(päť)
7. Samoznejúci hudobný nástroj.(ozembuch)
8. Koľko hmatových otvorov má fujara? (tri)
9. Čo je základným zdrojom zvuku u strunozvučných nástrojov? (struna)
10. Vzduchozvučný nástroj. (bič)
11. Ako sa nazýva nástroj, na ktorého strunách sa hrá paličkami. (cimbal)

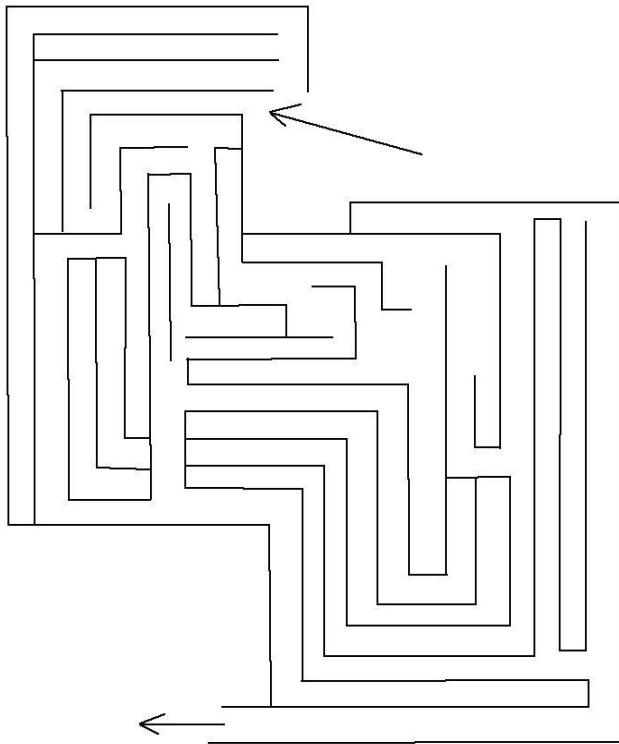
Tajnička:

e) Ktorý nástroj nepatrí k slovenským ľudovým nástrojom? Obrázok prečiarkni.

f) Nájde muzikant svoj stratený nástroj?

Napiš aký hudobný nástroj stratil muzikant: